№ 1. 1929 m. Lapkričio 27 d. I metai.

VILNIAUS ŽODIS

VISUOMENĖS LAIKRAŠTIS

EINA PROTARPIAIS KAS DVI SAVAITI.

PRENUMERATA: metams 4 auks., 1/2 metų 2 auks.., 1/4 met. 1 auks. ATSKIRO NUMERIO KAINA 20 sk.

REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: Wilno, Ludwisarska 8 — 12.

REDAKCIJOS ŽODIS.

Mes, Rytų lietuviai, gyvendami itin sunkiose sąlygose politiniu ir ekonominiu atžvilgiu, turime atsakomingą ir labai svarbų uždavinį spręsti. Nuo to, kaip mes sugebėsim tą uždavinį išspręsti, pareis mūsų ateitis. Prieš keletą šimtmečių mūsų krašte kūrėsi visos Lietuvos židinys su Vilniaus sostine. Tas židinys, kiek užgesęs didžiausiu priespaudos metu, prieš Didįjį karą ir karo metu buvo vėl gražiai suliepsnojęs. Dabar tos liepsnos kaip ir nesimato.

Čia mes turime giliai susirūpinti; turime ne vien išlaikyti savo tautybę, gindami ją nuo gresiančio pavojaus, bet ir, kiek galima, pakelti kultūrinę ir ekonominę mūsų būtį. Šiam tikslui pasiekti būtinai reikalingas sutartinis visų mūsų inteligentų darbas; pasaulėžiūros skirtumai čia neturėtų perdaug kliudyti vieningam tautos darbui; savybės tolerancija tas kliūtis juk galėtų pašalinti, ar bent sumažinti. Prieš dvejus trejus metus juk dar galima buvo surasti bendras žodis mūsų tautiniame darbe. Tik nuo 1927 metų pradėjo veikti skirstymo, skaldymo ir neapykantos letena Vilniaus inteligentų tarpe; šiemet skilmas ėmė reikštis jau ir mūsų sodžiuje.

Šiame redakcijos žodyje nenagrinėsime visų skilimo priežasčių, turim tik griežtai pareikšti, jog pozicijos spaudoj daromi priekaištai, o ypač įtarimai, būk kai kurie Vilniaus lietuviai demokratai esą jau pakeitę Varšuvos kryptimi savo nusistatymą Vilniaus klausimu, yra visai neteisingi, daromi be abejo grynai demagoginiais sumetimais, daromi tuo tikslu, kad patikrintų viešpatavimą kunigų ir kai kurių pasaulininkų inteligentų grupei, kuri, pasinaudojusi politinėmis aplinkybėmis, paėmė į savo rankas visas visuomenės duodamas aukas, jokios visuomenės nerinkti skelbiasi šio krašto lietuvių atstovais, labai ištikimais katalikų tikybos idealams. Iš iš tų lietuvių grupės spaudos kuoaiškiausiai matome, jog tie atstovai, nors ir sakosi gyveną krikščionybės idealais, bet tikrai tai tikybą vartoja tik kaip įrankį minėtajam tikslui atsiekti, nes jeigu jiems iš tikrųjų pirmoj eilėje tikyba rūpėtų, tai negalėtų gi būti jų spaudoj tiek daug neapykantos, netiesos ir neteisybės, prieš ką jau ne tik Vilniaus, lietuvių bet ir so džius pradėjo kelti protestus.

Nesvajojame ir nereikalaujame buvusios „idiliškos" vienybės grąžinti: gyvenimas nestovi vietoje, kas buvo, nebegali būti grąžinta; jei norima tačiau, kad visos jėgos būtų įtrauktos į mūsų kultūrinį darbą, ir jei norima, kad tas darbas duotų daugiau teigiamų vaisių, tai dabartinė nenormalė padėtis, kurioj patriotizmo ir tautinio darbo organizavimo monopolį pasisavino nedidelė konservatyvinių pažiūrų visuomenės grupė, kuri nori kai kuriuos pažangiuosius veikėjus visai išstumti iš visuomenės, turi būti likviduota, bendradarbiavimas turi būti paremtas savybės tolerancija ir lygybės dėsniais. Švietimo organizacijų lenktynės ne tik negali kenkti mūsų kultūriniam darbui, bet tik padėti, taigi čia lenktynės yra labai naudingos. Mūsų laikraštis, reikšdamas žymios dalies Vilniaus pasaulinių inteligentų mintis, ne tik nesirūpins politikos atžvilgiu lietuvių visuomenės skaldyti, bet nušviesdamas neigiamas mūsų gyvenimo savybes, kurios kilo ne vien del svetimųjų kaltės, bet ir del mūsų pačių asmeninių susirėmimų, suteikdamas skaitytojams daug naudingų ir įdomių žinių, kvies į sutartinį darbą ir sieks mūsų krašto darbo žmonių laisvės ir gerovės.

Pažangiosios visuomenės dalies žodis.

Išgirdę, kad „Vilniaus Žodis" bus leidžiamas, jaučiame gyvo reikalo prabilti jame į Rytų Lietuvos visuomenę. Jei mūsų mintys pilnai ir neatatiktų laikraščio redakcijos nusistatymo, vis delto prašom šį mūsų raštą įdėti, nes „Vilniaus Žodis" be abejo tur spiesti visą šio krašto pažangiąją visuomenę, kuri ieško tobulesnių gyvenimo būdų ir savitarpio santykių.

Mes norime, kad kultūrinis Rytų lietuvių darbas plistų ir eitų visokeriopomis minties kryptimis, ne vienpusiškai, kaip iki šiol kad buvo įprasta.

Mes matome, kad šio krašto lietuviai jau tiek yra išprusę, kad negali tenkintis vien senoviška kon-

servatyvine pasaulėžiūra. Dabartinė Vilniaus krašto lietuvių spauda daugelį mūsų tiek mieste, tiek sodžiuje nepatenkina; jau pasireiškė ir toliau vyksta griežtesnis pasaulėžiūrų susiskirstymas. Tai yra naturalu, tai tik parodo, kad šio krašto visuomenė yra gyvas, sveikas organizmas; ir mes linksmai žiūrim į šio krašto lietuvių ateitį neveizint buvusios mūsų tautiečių praeities. Tie, kur ligšiolei liko per bažnyčią nenutautinti, nebenutautės, nes, jei ten jaučia nuoskaudą savo tautai, į tokią bažnyčią jie nė neis. Vietoj kunigo turės ir savo tarpe vadų, kurie kalbėdami daugiau apie žemiškus dalykus per mokyklą, laikraštį, ūkio, kultūros ir kitas draugijas padės susikurti gyventojams geresnį, jaukesnį gyvenimą, palikdami tikybos ir pasaulėžiūros dalykus kiekvieno laisvai nuožiūrai.

Taigi, šio krašto lietuviai pradeda sakyti skirtingas savo nuomones; senovišką vienybę turės pakeisti koalicinė lygių su lygiais vienybė ir ji, be abejo, turės ankščiau ar vėliau įvykti, o dabar eina savybės vadinamųjų dešiniųjų ir kairiųjų kovos.

Griežtai tos kovos pasireiškė nuo 1927 m. kada oficiališkai buvo įkurta „Kultūros" švietimo draugija, kada del rinkimų į Lenkų Valstybės Seimą ir Senatą nestengė vietos lietuviai susitarti. Bendras darbas juo tolyn, juo labyn darėsi nebegalimas, pradėta kai kurių vadų mėgti vadintis „geraisiais" lietuviais, kitiems taikant įvairius nemalonius epitetus tik del to, kad jie gal ne tokių ortodoksinių pažiūrų

Pažangesniuosius lietuvius pradėta vieną po kito stumti iš senųjų dešiniųjų organizacijų, kai kurie ir patys pasitraukė ir dabar jau veik jų ten nebeliko. Pasilikti, ypač svarbiausiose organizacijose: Laikinajam Komitete, Labdarybės ir Ryto švietimo draugijose nebėra galima štai del ko:

Vilniaus krašto lietuvių visuomenė del nepalankios praeities, ekonomiškai yra silpna ir savo kultūrines organizacijas testengia išlaikyti visos lietuvių visuomenės aukomis. Visos aukos globojamos „Laikinajam Komitete". Todėl šita įstaiga visi susirūpinę ir norėtų, kad tos surinktos lietuvių aukos būtų tiksliau naudojamos. Tuo tarpu dabartiniai Laikinojo Komiteto vadai, nemėgdami visuomenės kontrolės, nė rinkimų jau treti metai nedaro nebeduodami visuomenei jokios apyskaitos.

Labdarybės draugijos vedėjai nebeįsileidžia draugijon inteligentų ir šiaip nepatinkamų jiems pažiūrų vietos lietuvių, laikydami bendrabučiuos net turtingų tėvų jiems tinkamus moksleivius šelpia, šalindami ir gerus neturtingus mokinius tik nepatinkamų jiems pažiūrų.

„Ryto" švietimo draugija mokytojams, tik del pažiūrų skirtumo, nelygiai moka: vieniems daugiau, kitiems menkiau.

Šiems paminėtų organizacijų veikimo netobulumams paremti faktų yra daug ir stambių ir smulkių. Jiems išskaityti reiktų surašyti ištisa litanija. Bet mažam laikrašty ir vietos būtų maža ir antra vertus tuo tarpu nėra reikalo. Neskelbtini tie nemalonūs faktai fakteliai dar ir del to, kad tuoj turės įvykti mokytojų visuotinis susivažiavimas, kuriame bus vieta visas švietimo darbininkų nuoskaudas ir iš saviškių pusės iškelti. Labdarybės draugijos visuotiniam susirinkime taip pat atsiras vienas kitas žmogus, kurs drįs jos veikimo netobulumus paliesti. Na, o tada ir Laikinojo Komiteto vadai noroms nenoroms turės pagalvoti apie savo nenormalų vaidmenį vietos lietuvių gyvenime.

Tad vien tik del čia bendrais bruožais pasakytų dalykų visi laisvesnių pažiūrų lietuviai negali tose organizacijose dalyvauti ir savais balsais remti neteisingus dabartinių viešojo Vilniaus krašto lietuvių gyvenimo vadų vardo pasisavintojus. Be to, visi geros valios lietuviai negali leisti įsigyventi minčiai, kad mažumų teisėmis gyvenanti tauta galėtų leisti savo tarpe išbujoti diktatūrai. Nepriklausomai gyvenančioms tautoms gal kartais diktatūra naudinga ar bent pakenčiama, nes ten yra savo administracija, teismas ir kiti valstybinio aparato veiksniai. Bet tautos daliai, gyvenančiai mūsų situacijoj, diktatoriai neįmanomi, nes jie gali pavirst tik uzurpatoriais ir intrigų lizdais.

Taigi, mes pažangieji griežtai kovosim, kol pas mus visi vietos lietuviai sugebės sudaryt lygių su lygiais koaliciją savo tarpe be jokių pašalinių veiksnių, kai įvyks tikra, o ne fikcijos vienybė.

Parašai

Red. prierašas Šio straipsnio autorių 17 parašų sudėti — redakcijoj. Svarbiam reikalui esant galėsime juos paskelbti, bet dabar tai daryti pavojinga, nes bent tuo tarpu galėtų kai kurie ir nukentėti nuo mūsų „diktatorių".

VINCAS KUDIRKA.

Š. m. lapkričio 16 dieną suėjo lygiai 30 metų nuo mūsų tautos didvyrio, žymaus rašytojo ir kovotojo del tautos laisvės, tautos himno „Lietuva—tėvyne mūsų, tu didvyrių žemė" autoriaus d-ro Vinco Kudirkos mirties. Vinco Kudirkos darbai ir raštai visiems bent kiek apsišvietusiems lietuviams yra žinomi. Šiandien Kudirka yra visos tautos pripažintas ir garbinamas, bet kai gyveno ir dirbo visuomenei, turėjo ne maža priešų, nes jo vedamuose laikraščiuose „Varpe" ir „Ūkininke" skelbė laisvas mintis, smarkiai pakritikuodavo ir kunigus del jų menko tautiško susipratimo ir pastangų skaldyti visuomenę siekiant tautos laisvės. Kudirkai buvo visai aišku, kad kunigai ir kunigų priklausantieji inteligentai, negali vadovauti tautos judėjimui, nes patys yra priklausomi nuo lenkiškos bei sulenkintos dvasiškos vyresnybės, kuri per bažnyčias nori lietuvius nutautinti. Buvo, žinoma, atskirų kunigų (kaip štai kun. Tumas), kurie ta priklausomybe mažai tesivaržė, bet dauguma buvo arba priešingi tautiniam atgijimui, arba laikėsi visai nuošaliai, tie gi, kurie su savo vyresnybės žinia dalyvavo tautiniame judėjime, tolerancijos ir sutartino darbo nepripažindavo, visuomenę skaldydavo. Visa mūsų tautinio judėjimo istorija kuoaiškiausiai rodo, jog mūsų tautos dauguma galėjo pasiekti laisvę ir nepriklausomybę tiktai del to, kad jos vadai buvo nė nuo ko nepriklausomi, laisvų pažiūrų veikėjai—Basanavičius, Šliūpas, Kudirką ir daugelis kitų pažangiųjų inteligentų.

Kudirka mirė nebaigęs dar 40 metų amžiaus, 1899 metais lapkričio 16 dieną. Jis paaukojo savo tautai ne tiktai savo gabumus, bet sveikatą ir gyvastį. Jis nesusilaukė už savo darbus ne tiktai medžiaginio atlyginimo, kurio visai ir netroško, nes visą amžių gyveno skurde, bet nesusilaukė ir dvasinio pasitenkinimo, nematė dar plataus tautinio susipra-

timo, nebuvo dar spauda atgauta, nebuvo dar jokios laisvės. Jis mirė, bet jo mintys gyveno tautoj. Jo pasekėjai vykdė tas mintis gyvenime ir susilaukė gausingų vaisių.

Labai daug Kudirka yra pareiškęs tokių minčių, kurios dar toli gražu neįsikūnijo gyveniman, ypač gi mūsų krašte. Kai kurios naudinga bus priminti.

Kudirka gerai ir teisingai suprato, kad lietuvių tautos svarbiausias pagrindas buvo ir yra kalba: jeigu išnykusi būtų kalba, būtų žuvusi tauta. „Varpe” štai kaip jis apie tai rašo:

„Iš kur mūs tautystė gali būti stipri ir nepasiduoti nuodingoms rūdims, jeigu mes patys ištraukiame iš po jos pamatą, atimame ramstį — vienu žodžiu, jeigu mes patys neapkenčiame savo prigimtos kalbos?... Maža tik dalis išdrįstą prisipažinti prie jos atvirai, didesnė gi myli lietuvišką kalbą kokia ten paslaptine, pakampine meile, lyg nelegališką pačią, su kuria gėda pasirodyti prie žmonių. Rodosi, kad lietuvis toks, kaip pasakys ką lenkiškai, tai jis ponas, jis išmintingas, jis didis, o pasakęs tą pat lietuviškai—liktų klapas, kvailys, pašlemėkas”.

Paduodame dar keletą Kudirkos eilių:

LABORA.

Kol jaunas, o broli, sėk pasėlio grūdus,
ir dirvos neželdink! Tada, kai tu jausi,
kad kūnas tau stingsta, dvasia jau susnūdus,
vėlu bus juk dirbti: nei sėsi, nei piausi.

Kol dega krūtinėj šventa ugnis toji,
kur šaukia į darbą ir duoda tiek vieko,
jog menkas ir silpnas net milžinu stoji,
o dirbk, idant neitų ugnis ta ant nieko!

Kol da idealais, o broli, gėriesi,
tu siek idealo, tik doro ir aukšto.
O skubink! Paskui tu... jų išsižadėsi
del trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto,

Gyvenimo knygų skaityki kas lapą
nestodams, kad kartais į tinginius kliuvęs,
tu nesupelytum ir neitum į kapą
be likusio ženklo: kad žmogumi buvęs.

O jeigu apilsi sunkiam darbe savo
ir, nykstant jėgoms jau, nuliūsi, nerimsi,
tai žvilgtelk į darbą jaunų draugų tavo —
viena akimirka iš nauja atgimsi.

NE TAS YRA DIDIS.

Ne tas yra didis, prieš ką milijonai,
prispausti grandinėms, žemyn galvas lenkia,
o dvasioje keikia; didi ne tironai,
kurie reikia garbint, nors jie visiems kenkia.

Tik tas yra didis, kurs gyvastį savo
paskyrė vis teikdamas artimams laimės,
kuris didžius darbus žmonijai aukojo,
kuriam žmonės klaupia dėkot ne iš baimės.

Ne tas yr galingas, kuriojo galybė
tik ašarų, kraujo upeliuos braidytų,
kurio galią skelbtų griuvėsių daugybė,
sudegintų turtų, žmonių išžudytų.

Galingas tasai, kurs be kraujo gal skleisti
žmonijoj brolybę iš krašto į kraštą,
kur vargdieniams duoda jų strėnas attiesti,
palengvindams sunkią gyvenimo naštą.

Ne tasis drąsus yr, kur, stvėręsis kardo,
dantis griežia, rodos žvėris koks įniršęs,
ant artimo šoka, jo gyvastį ardo,
kad pats yra žmogus visai užsimiršęs.

Drąsiu tiktai tąjį mes turim vadinti,
kuris už minties mūs kovoja liuosybę,
kur nuomones savo išdrįsta apginti,
kur į akis žmogui pasako teisybę.

Mūsų krašto kaimo uždaviniai.

Visam pasauly kaimo gyventojai griežtai skiriasi nuo miestėnų, kaimiečiai visur stengiasi miestiečius pavyti, bet niekur neįstengia. Kaime mažiau patogumų ir susisiekimo, ir šviesos ir lavinimosi atžvilgiu, todel kaimas su miestu pilnai susilyginti negali ir vargu kada galės.

Tačiau miestui taip pat niekada nepavyks pasiekti ir kaimo gerųjų gyvenimo pusių — kaimo tyro oro, ramaus, nervų neardančio gyvenimo, sveiko nesugedusio maisto. O tuo tarpu moraliniu atžvilgiu kaimas visados buvo ir bus augščiau už miestą, nes, jei kaimiečiai negamintų maisto produktų, miestiečiai turėtų pakabinti dantis.

Svarbu tik, kad kaimas nuolatos siektų geresnės kaimiškos gerbūties, kad pats stengtų sočiai maitintis, kad turėtų pakankamai maisto produktų parduoti, kad kaimo butai būtų šilti gražūs, kad jame tarptų išmintingos pramogos ir apšvieta, kad kaimo gyventojas nejaustų nuolatinio vargo, kad kaimišku gyvenimu galėtų džiaugtis.

Lyginant šio krašto lietuviškąjį kaimą su vakarų ir šiaurinės Europos kaimu, net su N. Lietuvos, ypač vadinamų suvalkiečių kaimu, tenka pripažinti, kad mūsų kaimui sunku šiuo metu susilyginti su tenykščio gyvenimo gerbūtimi.

Mūsų daugely vietų ir žemė prastesnė, negu ten, ir tos žemės gyventojai po maža teturi ir daugumoj vietų ta žemė išskirstyta siaurais rėžiais. Bet net ir ten, kur ta žemė gera, o tokių vietų yra nemaža, mūsų žmonės gyvena prasčiau, negu imtoj pavyzdžiui suvalkiečiuose. Ypač metasi į akis didesnis suvalkiečių gyventojų savigarbos jausmas, palyginant su daugumos šio krašto gyventojų tuo pat jausmu. Ten kaimo žmogus jaučiasi lygus kiekvienam ponui pilnateisis pilietis, retai kada skundžias, turi pakankamai gyvenimo džiaugsmo, o čionai kaimo žmonės iš senovės papratę žemai lenktis prieš kiekvieną, net pagarbos nevertą, poną, nesijaučia pilnateisiais lygiais kitiems piliečiais, dažnai skundžiasi, kad sunku gyventi, o neieško bent kiek drąsiau, kaip iš kasdieninių vargų išbristi.

Šis nuolatinis kaimo žmonių nusiskundimas kasdieniniais vargais, atsidėjimas tik Dievo valiai yra sunkiausias nelemtos praeities palikimas dar iš baudžiavos laikų. Kol nuo jo šio krašto kaimo žmonės išsivaduos, praeis dar ne maža laiko. O tuo tarpu kaimo gyvenimas sparčiau pradės gerėti tik tada, kai kaimiečiai pradės rečiau nusiskųsti, o daugiau pasitikėti savo jėgomis ir savo sumanumu.

Bet šio kaimo aušra jau pradeda brėkšti. Jau yra daug pažymių, kad šio krašto lietuviškas kaimas pradeda vaduotis iš amžiais jam įdiegtų vergiškumo įpročių. Tai šen, tai ten jau žmonės net valdžios neskatinami pageidauja skirstytis vienasė-

džiais. Ir vienur, ir kitur patys žmonės sutaria kurti pieninę ar ūkio ratelį. Kai kur gi jaunimas net „Šventojo Kazimiero“ draugijos instruktorių drįsta prašyt patarti, kaip sukurti tai draugijai lygiagretės organizacijos, kad ir „Kultūros“ skyrių. Su mokyklomis eina panašūs dalykai. Jau vietomis gyventojai pageidauja, kad mokykla būtų ne tik peršamos draugijos, bet ir kitos kurios, sulig gyventojų noru.

Iš tų kelių pavyzdžių jau matyti, kad šio krašto kaimas jau pradeda veikti sava iniciatyva, jau ieško naujų gyvenimo kelių, jau net ir bažnyčia, kurioj per amžius buvo vietos lietuviai lenkinami, pradeda nustoti savo visagalės reikšmės dvasiniame jų gyvenime, nes jau dvasiniai kaimo žmonių reikalai darosi platesni.

Taigi, šio krašto lietuviškam kaimui jaû pradeda naujas gyvenimas dienoti ir yra vilties, kad ir kaimo gerbūtis nuolatos sparčiais žingsniais ims kilti.

Didžiausia kliūtim vietos kaimo gyvenimui gerėti yra nelemtas iš slavių atėjęs paprotys dalyti vaikams net mažus žemės plotus. Su šiuo papročiu kaimo susipratę gyventojai tur pradėti pirmoj eilėj kovoti. Didžlaukis gal dar ir gali padalyti savo žemę vaikams taip, kad jie turėtų pakankamai duonos ir prie duonai. Bet kai mažažemis dalina kokias šešias dešimtines kokiems keturiems vaikams, tai daro didžiausią kvailybę, nes visus daro elgetomis, neparodydamas jokio sumanumo kaip nors kitaip aprūpinti vaikus. Tėvų pareiga žiūrėti, kad vaikas, kuriam žemę paves, galėtų ir pats išsimaitinti ir tėvus užlaikyti, o kitus vaikus turi ar kokio amato pramokyti, ar kiek dalies primokėti ar bent sveikai išauginti ir pripratinti dirbti, kad stengtų kur pas svetimus užsidirbti duoną. Anksčiau minėtų suvalkiečių pavyzdys mus šiuo reikalu labai pamoko. Ten jau niekas nepamena, kad tėvai dalytų vaikams žemę ir daugiausia del tos priežasties to krašto gerbūtis nuolatos kįla ir jei tėvai gyveno gerai, vaikai stengiasi gyvent dar geriau.

Jei sumanesnieji šio krašto lietuviai pradės šį paprotį įgyvendinti, jų pavyzdžiu be abejo pradės sekti ir labiau atsilikusieji, o tada kaimo gerbūtis pradės daug sparčiau kilti, ir vietos lietuviai turės ne tik žemdirbių, bet ir įvairių rūšių amatininkų, pirklių, proto darbininkų ir t. t., o tada nereiks skųstis, kad lietuviui lemta tik vargas vargti.

Paminėjus žodžius pirklys, baigiant, galima ir apie jį šiuo kartu kiek pasakyti. Pirkliu tapti, reik kapitalo, bet pradėti pirklio mokyklą eiti galima ir su maža kuo. Juk kaime yra tokių šeimynų, kur koki keturi vyrai, žiemomis neturėdami ką veikti, šildosi pas pečių, tik apsišerdami vieną arklį. Turėdami savo arklį, kurį vis tiek reikia šerti, ar negalėtų susitarę su kokiu didesniu miestelio ar miesto pirkliu pavažinėti po kaimus, supirkinėdami ūkio produktus. Tai, žinoma, nelengvas darbas, reikalingas daug apsukrumo, bet gabesniems galimas, ir tai būtų gera mokykla pasidaryti prekybininku.

Žodžiu, reikalinga tik drąsa, sumanumas, o žemė dalyt nereiks, ir kaimo gyvenimas gerės.

A. Valaitis.

KORESPONDENCIJOS.

Gėliūnai, Vil.-Trakų apskr. Š. m. spalių 6 d. buvo čia Liet. „Kultūros” Šviet. D-jos Gėliūnų skyriaus narių susirinkimas. Kadangi „Šv. Kazimiero” D-jos „pionieriai” labai daug ir įvairiais būdais šmeižia „Kultūros” d-jos steigėjus, aiškindami savaip draugijos atsiradimą ir jos įstatus bei tikslą, tai tuo pačiu jau sujdomino visus gėliūniečius. Dėlto tai to susirinkimo ir „Kultūros” Centro Valdybos atstovo atvažiavimo laukė ne vien skyriaus nariai, bet visi Gėliūnų gyventojai. Į susirinkimą prisirinko pilna P. Laurynavičiaus pirkia. Centro atstovė p. T. plačiai paaiškino „Kultūros” įstatus ir d-jos atsiradimą bei tas mūsų visuomenės gyvenimo sąlygas, kurios privertė vienai žmonių grupei atsiskirti ir įsteigti šią draugiją.

Kalbos metu pirkioje buvo tylu, klausytojai elgėsi labai pavyzdingai ir to nepasitenkinimo, kurį „matęs” „Vilniaus Rytojaus” korespondentas, nė ženklo nebuvo. Veltui jis, o kartu su juo ir „Viln. Ryt.” ponai, mano sodietį tokį aklą esant, kad nematytų susidariusios padėties ir dabartinių „visuomenės vadų” taktikos.

Po paaiškinimų p. T. perskaitė, negalėjusio atvykti, p. V. referatą: „Kairieji ir dešinieji”.

Pasibaigus susirinkimui, jaunimas ėmė šokti. Tuo tarpu du trys „kazimierninkai” stengėsi įtraukti į ginčus „Kultūros” narius ir vilniškius svečius. Šiek tiek pasikalbėta mūsų gyvenimo reikalais.

Apie 12 val. nakties „Kult.” skyriaus pirmininkas, sekretorius, p. T. ir vilniškis moksleivis M. nuėjo į kitą pirkią vakarieniauti, iš kur vilniškiai turėjo apie 2 val. naktį važiuot į stotį. (Nakvoti — kaip „Viln. Ryt.” korespondentas rašo, nieks nemanė). Mat, „V. R.” vis taip: jei sakysi balta”, jis sakys „juoda”; išeisi iš „Šv. Kazim.” d-jos, jis sakys — iš „Kultūros”).

Čia tai „kazimierninkai” parodė, ką moką ir kas jie esą.

Negailestingai šmeižiami „bedieviai” — kultūrininkai nė karto nebuvo nė vienu aštresniu žodžiu įžeidę nei vieno kazimieriečio, nei jų prelegentų, nors pastarieji, atsilankydami į mėnesį kelius kartus, ne vieną kartą ir neteisingą žodelį mesdavo „Kultūros” adresu. Tuo tarpu „geri katalikai”, „kultūringi” žmonės pasielgė kitaip. Nuėjus minėtiems asmenims vakarieniauti, jie (kaip vėliau išsiaiškino buvo jų ne vienas) suradę 6 svarų akmenį iš gatvės sviedė langan. Žmogelio langas išbyrėjo iki paskutinio stiklo šmotelio. Akmuo atšoko nuo rėmų atgal. Tikrai „katalikiškas” darbas taikyti žmonėms į pakaušį ir daužyti savo kaimynų langus akmenimis!

Už ką? — Tur būt, už tai, kad „Kultūros” prelegentai netaip elgiasi, kaip kad jie norėtų. Mat, pasirodė visai ne toj šviesoj, kaip įprato piešti kun. R. tarnai. Bekalbėdama susirinkime, p. T. visai nepuolė nei Dievo, nei Voldemaro, — skandalas! Ką gi rašys „Viln. Ryt.”?

— Šaukė: „Tegyvuoja „Kultūra”!?”

— Galėjo taip padaryti, bet — deja, ir to nekalto šūkio nebuvo! (Įdomu kokiomis ausimis klausė „V. R.” korespondentas).

Ne, gerbiamieji! Akmenimis savo tikslo nepasieksite. Akmuo gali suskaldyti galvą, bet nesuskaldys idejos; jūsų šmeižtai, žmonių papirkimai ir kiti elgesiai parodo, kad jau paskutinio šiaudelio stve-

riatės! Ir jei nenustos dar klaidint žmonių už pinigus važinėjantieji kun. M. „Bolševizmu" apsišarvoję „prelegentai", kišdami į vieną maišą bolševikus su kapitalistais; minėdami žmonėms nežinomą (vargiai ar patys bežino) Markso vardą bei šaukdamies kur reikia ir nereikia prieš tikinčius sodiečius Dievą (kurį patys vargiai ar betiki) — tai ir tą paskutinį šiaudelį pamesite.

O jeigu prie viso to prisidės dar „Viln. Ryt." „apsirikimai", tai kun. R. neužteks lėšų netik saldainiams, bet ir „prelegentams" apmokėti.

T—sa.

LAIŠKAI Į REDAKCIJĄ.

Gerbiamoji Redakcija!

Prašom duoti vietos šiam mūsų raštui:

PROTESTAS.

Mes, žemiau pasirašiusieji, Gėliūnų sodžiaus gyventojai lietuviai, protestuojame prieš tokį šmeižimą p. „papaliuko", kuris tilpo „Viln. Ryt." 35 Nr. „Kaip skaldoma lietuvių vienybė". Ten daug prasilenkta su teisybe, del Jono Laurynavičiaus, arba kaip ten paminėta—„Jonelio". Labai mums kaipo broliams lietuviams nesmagu ir graudinga pasidarė, kai mes perskaitėm, arba girdėjom, kaip kiti skaitė, kad mūsų Rytų Lietuvos Gervėčių parapijos darbuotojas liko per laikraštį taip baisiai ir nekaltai apšmeižtas. J. Laurynavičius 1910 m. jau buvo susipratęs lietuvis ir 10 metų būdamas pats skaitė ir kitiems platino laikraštį „Aušrą". 1911 met. atvažiavus į Gervėčių parapiją kun. Jazukevičiui, J. L. geriausiai mokėdamas lietuvių kalbą, mokė kitus ir rengė vaikus prie pirmosios išpažinties. Taip pat jis pirmas nuėjo giedoti Gervėčių bažnyčios chore ir daug lietuvių patraukė. Steigiant lietuvišką mokyklą J. L. pirmas pasirašė po prašymu; 1928 metais dalyvavo visuose lietuvių rengiamuose vakarėliuose; 1925 m. prisidėjo prie šv. Kazimiero d-jos skyriaus įsteigimo, nors pats prie jo prisirašęs nebuvo, o kodel—tai visiems Gėliūniečiams žinoma... Rengiant vakarėlius J. L. pirmas organizuodavo jaunimą, o paskutiniu laiku liko taip apšmeižtas nekaltai p. „Savojo", p. „Akies" ir p. „papaliuko", del asmeniškų nesusipratimų. Taigi, protestuojame prieš viešus šmeižtus žmogaus, kurs buvo ir yra pavyzdingas mūsų krašto lietuvis. Šalin šmeižtai! Lai gyvuoja doros ir teisingos korespondencijos!

Gėliūnai, 1929 metų XI—1 d.

Redakcijos pastaba: Seka apie 100 parašų, kurių del vietos stokos neskelbiame. Be to redakcija šį protestą turėjo sutrumpinti. Ištisai, taip, kaip jis parašytas, del svarbių ne nuo mus pareinančių priežasčių ir del vietos stokos, spausdinti buvo negalima.

Pareiškimas.

Mes, žemiau pasirašę, Gėliūnų sodžiaus šv. Kazimiero Draugijos nariai, matydami, kad šv. Kazimiero draugijoje jokios tvarkos nėra, o tik visokie papiktinimai, kitų šmeižimai, o save į aukštybes kėlimas viešpatauja, ir negalėdami vienybėje dirbti, išstojame.

Valdybos nariai: (parašai) Sekretorius — Antanas Jodzevičius, Kasininkas — Juozas Laurynavičius. Nariai: Jonas Urbanavičius, Marė Laurynavičiutė (trys kryžiukai), Antanas Laurynavičius, Stasys Barauskas, Kastantas Jakovlėnas.

Gėliūnai, 1929 m.—XI—1 d.

Redakcijos pastaba: Gėliūniečių laiške pažymėta, kad Gėliūnų šv. Kazimiero skyriuje bepasilikęs tik vienas pirmininkas, o buvę arti 40 narių. 27 nariai, kaip buvo paskelbta „Vilniaus Šviesoj", išstojo dar pavasarį ir sukūrė „Kultūros" dr-jos skyrių. Visa tai įvyko be jokios „kultūrininkų" agitacijos.

Pareiškimas.

Kadangi „Vilniaus Rytojuje" buvo rašyta, būk pirmaeiliai vilniškės „Kultūros" draugijos nariai bendradarbiaują su N. Lietuvos politiniais emigrantais, platiną jų laikraštį „Pirmyn", šiuomi pareiškiame, kad *tai yra netiesa*, jokio bendradarbiavimo su politiniais emigrantais nėra ir nebuvo, nieks iš „Kultūros" draugijos narių, kiek valdybai yra žinoma, laikraščio „Pirmyn" neplatina.

„Kultūros" Švietimo draugijos
Centro Valdyba.

Vilnius 1929 m.—XI—19 d.

POLITIKOS APŽVALGA

N. Lietuvoj, kaip žinome, pasikeitė valdžia, valdžios priešaky nebestovi p. Voldemaras, kuris visai tapo pašalintas, jo vietą užėmė agronomas J. Tūbelis, užsienių gi reikalų ministeriu tapo paskirtas tos ministerijos generalis sekretorius dr-as Zaunius. Vidaus gyvenime pasidarė ramiau, nebegirdėti apie sušaudymus, nors karo teismuose ir teisiama dar ne maža p. Voldemaro laikais suimtų jaunų žmonių del įvairių politinių prasižengimų. Daugiau dėmesio kreipiama į gyventojų sandorą, vyriausybės spaudoj nebesimato demoralizuojančių straipsnių, kuriuose anksčiau visi p. Voldemaro priešai buvo apšaukiami lenkų agentais.

Pastaruoju laiku ėjo N. Lietuvoj valsčių savavaldybių rinkimai; tie rinkimai vedami p. Voldemaro valdžios išleistu nauju įstatymu, kuris visai maža kuom skiriasi nuo rusų laikų įstatymo; rinkimuose neturi teisės dalyvauti visi bežemiai ir mažažemiai, išrinktieji gi valsčiaus atstovai yra priklausomi nuo valdžios. Pasak opozicijos (vyriausybei priešingos) spaudos, tuose rinkimuose visai maža žmonių tedalyvavę, kai kur tik po 10—15 žmonių.

Lietuvos užsienių politikoj tuo tarpu nieko naujo. Naujas užsienių reikalų ministeris pažadėjo rūpintis palaikyti gerus santykius su visomis valstybėmis, išskyrus Lenkiją, su kuria jokių tiesioginių santykių nebūsią, kol nebus teigiamai išspręstas Vilniaus klausimas.

Del Vilniaus klausimo lenkų spaudoj vėl keliama daug triukšmo, nes vienas augštas Lenkijos užsienių reikalų ministerijos valdininkas, p. Hołówko, viešėdamas Rygoj turėjo pasikalbėjimą su lietuvių laikraštininku, kuriame pareiškęs, kad Vilniaus klausimą Lenkija laikanti atviru. Lenkų endekų spauda daro priekaištų Lenkijos valdžiai, kad toji Vilniaus klausimą laikanti neišspręstu. Sulig Tautų Sąjungos rezoliucijos 1927 m. gruodžio10 dienos taip ištikrųjų ir turėtų būti

Lenkijos vidaus gyvenime tuo tarpu ramu; laukiama įvykių gruodžio mėnesy, nes gruodžio 5 d. turi susirinkti nesenai paleistas, nė vienos dienos nuo pavasario neposėdžiavęs seimas. Valdžia, ypač gi marš. Pilsudskis, veda su seimu griežtą kovą. Marš. Pilsudskis nori paskelbti naują konstituciją, kuri labai suvaržo piliečių, ypač gi jų išrinktų atstovų teises. Lenkijos mažumoms naujoji konstitucija beveik visai nebeduoda galimybės legaliu keliu per seimą ginti savo kultūrines teises. Seimo atstovų dauguma del įvairių sumetimų nesutinka naujos konstitucijos priimti. Valdžia gi, kaip tai nesenai pareiškė viešai ministerių pirmininkas Svitalskis, nusistačiusi yra būtinai, neatsižvelgdama į Seimą, naują konstituciją pravesti. Kaip ji tai padarys, parodys netolimoji ateitis.

Vyriausybei priešingos partijos, ypač gi darbininkų ir ūkininkų atstovai, veda smarkią agitaciją prieš naują konstituciją ir vyriausybę. Vyriausybės autoritetą viduje ir užsieniuose labai sumažino valstybės kontrolės paskelbti protokolai, iš kurių matosi, kaip valdžia visai nesiskaitydama su seimu netiksliai eikvojanti iš gyventojų surinktus mokesčius. Keletas šimtų milijonų zlotų išleista be seimo žinios. Ne maža esą išleista visai nepateisinamiems reikalams, kaip štai pašalpoms nežinomiems asmenims del nežinomų nuopelnų, įvairių asmenų vaišinimams restoranuose, keletas net tūkstančių išleista „reprezentacijos“ papirosams, ir t. t. Valstybės kontrolės protokolai davė labai daug medžiagos opozicijai, kuri, ypač gi lenkų socialistai, smarkiai kritikuoja valdžią ir reikalauja pasišalinti, neatsižvelgdami į tai, kad faktinu valdžios vadu yra marš. Pilsudskis, kuris prieš karą pats buvo socialistu, nemažai kovojo del darbo žmonių laisvės, pastaruoju gi laiku, kaip rašo lenkų socialistai, susibičiuliavęs su dvarininkais ir kapitalistais.

Apie tai, kas girdėti kituose kraštuose, parašysime kitame numeryje.

N. LIETUVA.

Paspirtis ūkininkams. N. Lietuvoj javai šiemet užderėjo gana gerai, bet jų kainos, priklausydamos nuo tarptautinės rinkos, pradėjo greitai smukti. Kaimo žmonėms tai sudaro didelį nuostolį, nes sumažėja kaimo gyventojų numatytos pajamos. Todel N. Lietuvos vyriausybė paskyrė vieną milijoną litų supirkinėti iš smulkesnių žemdirbių javus, kad kainos bent žemiau nepultų.

Sveikatos reikalai. Sveikatos departamentas jau yra paruošęs įstatymą kovai su venerinėmis ligomis. Sulig tuo įstatymu visi tomis pavojingomis sveikiesiems ligomis turės registruotis, registratoriai turės saugoti paslaptį, o kurie nesaugotų bus sunkiai baudžiami. Laisva valia užsiregistravę ligoniai bus veltui gydomi, galės patys pasirinkti daktarą. Bet jei kas sergąs venerine liga slėptųsi, tai susektas bus priverstinai gydomas, už gydymą turės mokėti, o jei ką užkrėstų, tai bus sunkiai baudžiamas sulig baudžiamojo kodekso 468 straipsniu, nurodančiu bausmes už sunkius kūno sužalojimus.

Partijų reikalai. Pasikeitus N. Lietuvos vyriausybei, pradėjo laisviau jaustis opozicinės partijos ir nesenai įvykusiame valstiečių liaudininkų centralinės tarybos ir centralinio komiteto posėdy buvo pabrėžiama, kad jau prasideda kiek laisvesnis režimas ir kad yra vilties greičiau prieiti prie demokratiškesnio ramaus susitarkymo. Susivažiavime taip pat buvo smerkiama teroro žygiai ir iš kraštutinių opozicionierių pusės.

Degtukų monopolis. Vyriausybė jau baigia derybas su Švedų degtukų sindikatu del monopolio. Kaip numatoma, šis biznis bus naudingas kraštui, nes gaunama paskola, o gyventojams nebus jokio apsunkinimo, nes degtukų kaina liks ta pati, kaip lig šiol.

Kaunas greitai auga. Būdamas N. Lietuvos vyriausiu miestu, Kaunas iš suskurdusio miesto greitai virsta europeišku. Numatoma, kad už poros metų jau Laisvės Alejoj nebeliks jokio menko namo, taip pat jau pradės veikti nuo gruodžio mėnesio ir centralinė vandentiekio stotis.

Klaipėdos kraštas. Šis kraštas nuolatos artėja prie visos N. Lietuvos, nes pats gyvenimas verčia ir vietos vokiečius daugiau žiūrėti į Kauną, negu į Berlyną. Dabar eina mišrios lietuvių vokiečių komisijos derybos del pilietybės, o sulig konvencija nuo 1930 sausio mėn. 1 d. Klaipėdos krašto gyventojai jau pradės tarnauti bendroj Lietuvos kariuomenėj.

KRONIKA.

Vienybė... bet mūsiška. „Vilniaus Rytojus” Nr. 53 straipsny *„Kas ardo mūsų vienybę“* rašo, kad esą reikalo lietuviams dirbti sujungtomis jėgomis, jau tuo patim pripažindamas, kad vietos lietuviai nėra vienodų pažiūrų. Tuo tarpu straipsnio gale prieina prie išvados, kad kas nesilaiko kunigų autoritetų pasauliniame gyvenime, negali vienybėj dirbti. Tokios išvados galimos tik ten, kur amžiais įsivyravęs klerikalizmas, kaip mūsų krašte. Kitur gi, kad ir Vokietijoj, Belgijoj, apie tai kunigai nesvajoja ir net stengia sudaryt koalicijas ir su protestantais ir su socialistais.

„V. Rytojaus“ red. žiniai. Patyrėme, kad L. V. straipsnis: „Kas ardo mūsų vienybę” nėra paties autoriaus nuomonės išraiška, bet gražiai nukopijuotas iš *„Vairo“* žurnalo, 1914 m. 17—18 Nr. Nr. (2 ir 12 pusl.). Pati tik trumputė įžanga paties autoriaus yra parašyta. Tai jau tikras plagijatas.

Sąžiningi „V. Ryt” bendradarbiai, nėra ko sakyti!

Įsikurti, o ne įkurti draugijos skyrių. Iki šiol mūsų sodžius buvo pripratęs prie tos keistos būklės, kad iš Vilniaus atvažiavę instruktoriai jiems kurdavo draugijų skyrius. Sodžius savo iniciatyvos nerodydavo, įkūrė draugiją ir gerai, vis šiokia tokia pramoga. Tačiau su tuo susigyvenę instruktoriai ir jų ponai šįmet jau pradeda stebėtis, kad sodžius tai šia, tai čia neprašytus veikėjus paprašo nėšdintis iš kur atvažiavus. Sako: mes jūsų nekvietėm; kokios draugijos skyrių kurt norėsim, tokios ir atstovą pasikviesim. Taigi siurpryzai jau prasidėjo, o toliau jų bus daugiau.

Vytauto Didžiojo jubiliejus. Kitais metais spalio 27 d. sueina lygiai 500 metų nuo Vytauto Didžiojo mirties. N. Lietuvoj ir Amerikoj organizuojami komitetai toms sukaktuvėms švęsti. Visur tokie komitetai buvo kultūrinių draugijų atstovų renkami;

pas mus tik Vilniuje jis išrinktas mūsų „diktatorių" nuožiūra. Del tokio komiteto sudarymo, nors jo pirmininku ir išrinkas tinkamas žmogus, kilo protestų ir jaunimo tarpe: į komitetą neįeina nė vienas studentų sąjungos atstovas. Iš „Kultūros" draugijos narių kai kurie į susirinkimą buvo pakviesti ir vienas išrinktas, kitas kooptuotas į komitetą, bet vargiai jie tame komitete norės pasilikti, nes be abejo jie „tos malonės" įgijo, del diktatorių noro „kultūrininkus" suskaidyti. Mat, mūsų „diktatoriai" „Kultūros" draugijos nepripažįsta ir ją boikotuoja.

Ad memoriam. Švento Kazimiero draugijos skyriai dirba kultūrinį švietimo darbą ir iš širdies galima palinkėti, kad jų globėjas jiems padėtų. Tenka tik perspėti, kad dangiški reikalai ilgainiui nebūtų suprofanuoti žemiškais, nes kaip tenka patirti, už visos lietuvių visuomenės surinktas aukas didelėmis partijomis draugijos knygynams superkamos knygos yra veik išimtinai „Švento Kazimiero" draugijos centralės leidiniai. Nors tie leidiniai ir visi būtų geri, vis del to būtų per daug visos visuomenės lėšomis palaikyti tik viena firma. Atsarga gėdos nedaro: laikas pasižiūrėti, kad knygos nepakviptų lašiniais.

Mokytojų dėmesiui. Lenkų mokytojai turi Vilniuje „Naujo auklėjimo šalininkų" draugiją. Ši draugija turi atskirų sekcijų, kaip pav.: Daltono sistemos mokymo; socialės pedagogikos; Decroly sistemos mokymo ir psichologinė sekcija. Pastarosios nariai savo paskutiniame susirinkime sumanė tirti Vilniaus krašto vaiko psichologiją. Tuo tikslu nutarta sueiti į artimesnius ryšius su visais Vilniaus krašto lenkų mokytojais ir kaipo individualaus vaikų tyrinėjimo pasekmes, sudaryti bendrą Vilniaus krašto vaiko psichologinį tipą. Anot tos sekcijos vedėjo, Vilniaus krašto vaikas (dziecko tutejsze) labai skiriasi nuo Varšuvos ir Lvovo vaiko.

Labai gaila, kad Vilniaus lenkų mokytojai, bedirbdami šio krašto mokyklose, tik dabar pastebėjo tą skirtumą. Ir įdomu, kaip ši sekcija eis prie savo tikslo. Ar ji gaus rezultate tipą „dziecka wileńskiego" („tutejszego"), ar „dziecka polskiego w Wileńszczyźnie".

Lietuvių mokytojams šis klausimas turėtų būti nemažiau svarbus. Galimas daiktas, kad į tą darbą bus mėginta įtraukti ir lietuvių mokytojai su visokių iš mokyklos valdžios (kad ir iš inspektorato) anketų pagelba.

Taigi, čia reiktų liet. mokytojams, susiorganizavus tarti savo žodis, kurs daugiau priklauso jiems, gimusiems ir augusiems čia, negu atvažiavusiems iš Varšuvos ar Lvovo.

Pravartu būtų ištirti ir sudaryti Vilniaus krašto *lietuvio* vaiko psichologini tipas.

Kažin, ar šis lietuvio vaiko tipas skirtųsi kuom nors nuo lenkų mokytojų sekcijos atrasimojo tipo?

m—ja.

Nauja Liet. Studentų Sąjungos Valdyba. XI.10 naujai išrinkta valdyba šiaip pasiskirstė pareigas: pirmininkas A. Juškevičius, vicepirm. V. Martinkėnas, sekr. J. Gaivenis, knygin. O. Palevičiūtė ir iždin. M. Mikailaitė.

Mūsų moksleiviai. Tenta konstatuoti, kad mūsų vilniškiai moksleiviai veikia nė kiek ne silpniau už studentus. „Atžalos" (jos dabartinis pirmin. *Griciukas*) sekcijos daro kas sekmadienį susirinkimus, kuriuose kiek galėdami lavinasi. Nesenai įsisteigė nauja „Atžalos" sekcija—*retorių*. Reikia pripažinti, kad tokia sekcija tikrai moksleiviams reikalinga ir jos įsisteigimą, nors ir per vėlų, reikia tik pasveikinti. Sekcijos uždavinys—lavinti moksleivius gražaus ir sklandaus kalbėjimo srity. Tikėkimės, kad baigę gimnaziją, mūsų moksleiviai tikrai dailiai kalbės viešose vietose. Pažymėtina, kad kiekvienas šios sekcijos narys privalo per metus pasakyti bent po vieną kalbą. Pirmame sekcijos susirinkime (XI.10) pasakyta dvi kalbos, reikia pripažinti, visai vykusios. Sekcijos pirmininkas—mkn. *V. Raginis.*

Moksleivių skilimas? Moksleivių tarpe pasireiškė *skilimas* griežtose formose. Kuomet? XI.17 d. įvykusiame „Atžalos" kuopos susirinkime. Mat šiame susirinkime buvo svarstoma naujai sudaryti *„Atžalos" įstatai*. „Atžalos" uždavinys pakeistas ir šiaip suformuluotas: „lavintis tautinėj kultūroj, prisilaikant krikščioniškos etikos dėsnių". Seniau gi buvę: „lavintis *katalikiškoj pasaulėžiūroj..*" Be to nauji įstatai nereikalauja turėti protektoriaus (Jo, tiesą pasakius, šių metų pradžioj viešai atsikratyta). Tie įstatai, suprantama, leidžia būti „Atžalos" nariu ir nekataliką. Prieš tai gi, „Atžala" buvo, nieko neslepiant, *ateitininkų* kuopa. Aiškiai tad matosi, kad jos steigėjai, steigdami šią kuopą neturėjo galvoje moksleivių vienybės. Taigi suprantama, kad norėta atsikratyti tų įstatų, kurie kvepia partiškumu. Del to tad, kaip teko patirti, ir kilo kova. Balsavime tačiau už įstatų priėmimą pasisakė **54** moksleiviai (prie jų dar paskui prisidėjo 7). Prieš priėmimą balsavo *37* (iš jų 7 atkrito). Pralaimėję demonstratyviškai apleido salę (šūkaudami „mes katalikai!" ir t. p.) ir išrinko delegaciją, kuri lakstė skųstis į Centro kom., kun. Taškūną ir kitus (!!!). Toliau susirinkimas ramiai buvo tęsiamas. Tuo būdu priimta nauji įstatai.

Kitą dieną komedija tęsėsi toliau. Surašyta „protestas" prieš naujų įstatų priėmimą ir išrinktos delegacijos nešiota po įvairias prieglaudas ir bendrabučius. Kiek parašų surinkta nežinome, norime tik pabrėžti patirtą faktą, kad šios delegacijos nariai *mušę* vieno bendrabučio mažus vaikus, del to, kad jie nenorėję pasirašyti.

Gražu, nėra ko sakyti! Aiškiai pasirodė mūsų jaunuomenės vadų auklėjimo vaisiai.

Kuomi tas viskas baigėsi? Ogi pasitarime gimnazijos direktoriaus su vienu kunigu nutarta „Atžala" laikinai *uždaryti*. Finita la comedia.

Redakcijos pastaba. Šis įvykis kuo aiškiausiai įrodo, kad mūsų gyvenimo „diktatoriai", skleisdami savo spaudoj įvairias neteisybes katalikybės vardu, diskreditavo jau ir jaunimo tarpe katalikybės ideją; jaunimas jau aiškiai suprato, kad katalikybė naudojama tiktai kaipo įrankis jų partiniam darbui ir tikslui.

Svečias iš N. Lietuvos. Šiomis dienomis atvyko Vilniun žymus rašytojas ir poetas Faustas Kirša.

Iš lenkų gyvenimo. Pasibaigus iškilmėms, kuriomis tik, kaip rašo vienas lenkų laikraštis („Słowo"), Vilniaus lenkų visuomenė ir gyvena, nes šiaip atskirtas nuo naturalio kamieno Vilnius tik skursta ir jokios laimės neturi pasiekęs, kad ir lenkų tautininkų reikalavimų realizavimą. Lenkų gyvenime dabar tylu ir ramu. Visai tyliai praėjo ir vieno įžymaus lenkų veikėjo Liudviko Abramavičiaus 25 metų spaudos

darbo sukaktuvės. Liudvikas Abramavičius tai vienintelis dabar Vilniuje įžymesnis lenkų veikėjas, laikraštininkas, mėnesinio „Przegląd Wileński" redaktorius, kuris propaguoja visų Vilniaus krašto tautų taikingą sugyvenimą ir lygybę, nepripažindamas supremacijos vien tik lenkų tautai. Del tokio savo nusistatymo p. Abramavičius visai beveik neturi draugų lenkų politikų tarpe, bet nepolitikuojančioj lenkų visuomenėj, ypač gi tarp sveikai galvojančių miestiečių ir sodžiaus inteligentų, kuriems priklausomybė nuo Varšuvos labai įgriso, turi ne maža pritarėjų. Pono Abramavičiaus laikraštyje matosi palankus nusistatymas ir N. Lietuvai, apie kurią kiti lenkų laikraščiai prirašo nebūtų dalykų. Tas palankumas lenkų ir sulenkintoj lietuvių visuomenėj labai galėtų plisti, jeigu iš N. Lietuvos kuodaugiau gerų žinių būtų, jeigu ten gyvenimas visai normaliai ir laisvai būtų tvarkomas. P. Voldemaras su savo provokacijomis ir šaudymais tam palankiam nusistatymui buvo labai pakenkęs, dabar reikia tikėtis, bus daug geriau, N. Lietuvos gyvenimas turės įeiti į normalę vagą.

Iš gudų gyvenimo. Gudų gyvenimas politikos atžvilgiu pakrikęs. Vieni inteligentai orientuojasi į Minską, kiti į Varšuvą, tiktai gudų liaudininkų sąjunga ir gudų krikščionys demokratai eina savo keliu, turi savo nepriklausomybės idealus, nevengia gerų santykių su lietuviais. Gudų krikščionys demokratai pasižymi tolerancija ir demokratingumu.

Lapkričio 17 d. gudų gimnazijos bute įvyko akademija gudų veikėjo Jono Luckevičiaus dešimties metų mirties sukaktuvėms paminėti. Jonas Luckevičius gudų tautos atgimimui labai daug yra pasidarbavęs, be to sukūręs Gudų Mokslo Draugiją ir muziejų. Del gudų iškrikimo sukaktuvėse ne daug žmonių tedalyvavo.

Pranešimas. Kitame „Vilniaus Žodžio" numeryje bus vilniškės „Kultūros" draugijos atsišaukimas į Amerikos ir viso pasaulio lietuvius.

ĮVAIRIOS ŽINIOS.

Pranašauja šią žiemą būsiant labai šaltą. Užsienio laikraščiuose šį rudenį dažnai pasitaiko žinučių, pranašaujančių šią žiemą būsiant labai šaltą. Šie pranašavimai daugiausia remiasi gyvulių ir augalų stebėjimais. Bet įdomu, kad ir kiti reiškiniai tą patį sako. Pav., daugelio metų patyrimais patirta, jog dideli rugpiūčio ir rugsėjo mėn. potvyniai šiaurės vakarų Indijoj, o taip pat plačiai išsilieję vasaros gale ir rudenį Nilo vandens leidžia pranašauti Europai šaltą žiemą. Po 1869, 1870, 1874, 1878, 1879, 1887, 1890, 1892, 1894, 1895, 1916 metų didelių Nilo potvynių visad Europoj būdavo šaltos žiemos, ir atvirsčiai, kai Nilo potvyniai būdavo žemiau normos, o šiaurės vak. Indijoj rudens metu būdavo sausa, tada Europoj būdavo, palyginti, šiltos žiemos. Reikia pasakyti, jog kalbami potvyniai šiemet ypačiai dideli, pav., Nilo toks potvynis, kaip šiemet, esąs pirmas po 1878 m.

Mėmery, žinomas saulės dėmių tyrinėtojas, Tolance ties Bordeaux observatorijos direktorius, pasiremdamas visai kitais duomenimis (saulės dėmių, turinčių įtakos temperatūrai periodiniais atsikartojimais) taip pat pranašauja 1929 — 30 m. ypač šaltą žiemą. Šio mokslininko, o taip pat Groszmayerio pernai metų pranašavimai visiškai išsipildė, nes jie abu pranašavo 1928/29 m. šaltą žiemą.

Iš „Kultūros".

Remarko veikalas — filmoj. Garsiausias šiuo metu pasauly veikalas „Vakarų fronte nieko naujo" (J. Kalnėno išverstas ir lietuvių kalbon) dabar filmuojamas Amerikoj, Universal filmų dirbtuvėj. Įdomu, ar filma padarys didesnį įspūdį už knygą. Šį filmą parodys jau kitais metais.

Išrastas spalvotų paveiksių perdavimas. Ne taip seniai tik svajota ir nevykusiai bandyta buvo telegrafu perduoti paveikslus ir fotografijas. Dabar tatai pasiekta, nors netobulumų dar daug yra. Bet štai Berlyno inžinierius A. A. Ahronheim paskelbė sukonstruavęs aparatą, kuriuo bus galima siųsti vaizdus ir nuotraukas su radio telegrafo pagalba ne tik paprastom dviem spalvom: juoda ir balta, bet ir keliomis spalvomis. Inžinierius savo paslapties dar neaiškina, nes nori tinkamai išmėginti ir kiek galima konstruktyviškesnį ir tobulesnį aparatą parodyti. Nors siuntimo paslaptis nežinoma, bet manoma, kad spalvos turės būti pakeistos tam tikromis bangomis tam tikro įtempimo, kurios priimančiame aparate vėl virstų norimąja spalva. O kad garsai būtų galima spalvomis išreikšti, tai taip pat jau apytikriai surasta. Žinoma, aišku, kad paveikslas visomis savo spalvomis ir nebus galima išsyk perduoti. Bus reikalinga pirma suskirstyti spalvomis ir kiekvieną spalvą skyrium perduoti.

Iš „Kultūros".

Į skaitytojus.

Mūsų laikraštis „Vilniaus Žodis" galės eiti ir kitais metais, gal net ir kas savaitę, jeigu žymi visuomenės dalis pritars ir parems. Kad tai redakcijai ir administracijai būtų aišku dar prieš N. Metus, prašome visus tuos mūsų skaitytojus, kurie mums pritaria ir sutinka užsiprenumeruoti laikraštį kitiems metams, pranešti tuo tarpu apie tai laiškais redakcijos antrašu (Ludwisarska Nr. 8 m. 12). Laiškuose turėtų pasirašyti ne tik tie, kurių vardu bus siunčiamas laikraštis, bet ir visi pritarėjai, nes gali juk susidėję išsirašyti laikraštį. Prašome rašyti korespondencijas, straipsnius, o kas gali atsiųsti ir aukų laikraščiui leisti, nes tuo tarpu negalėsime padengti išlaidų iš ėmėjų pajamų, nors visi bendradarbiai ne tik veltui dirba, bet dar ir aukomis prisideda. Laiškų ir korespondencijų autorių pavardės nebus niekur skelbiamos.

„Vilniaus Šviesos" leidėjui prašant, „Vilniaus Žodis" tuo tarpu siunčiamas ir visiems to laikraščio b. prenumeratoriams.

Redakcija ir Administracija.

AUKOS

„Vilniaus Žodžiui" leisti.

X. Y. 100, J. S. 25, S. M. 25, V. A. 25, V. N. 15, A. K. 15, A. V. 10, P. T. 5, R. S. 10, M. N. 10, K. V. 5, J. K. 5 — viso 250 zl.

Leidėjas ir atsakomasis redaktorius **Jonas Murinas.** Spaustuvė „ZORZOS", Vilniuje.